

04@01@00שלח לך אנשים. 02@02@ למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר: 03@שלח לך. 02@02@ לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו נְשַׁלְחָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ 82@ (דברים א, כב) 02@, כמה שנאמר וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּלְכֶם וגו' 82@82@ (שם) 02@, ומשה נמלך בשכינה, אמר, אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר אַעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעֵנִי מִצְרֵימ וגו' 82@ (שמות ג, יז) 02@, חיייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים (בכל שמונה דפוסים הראשונים שראיתי, דפוס א' ורומא ואלקבץ וה"ה וזיטאמיר ובאמשטרדם ובוינאצה ובאוהח"ק דפוס א' הגירסא "מרגלים", אבל הרמב"ן הביא לשון רש"י וגרס "המרגלים" וכן הרא"ם ונחלת יעקב, וכיון שהוא בתחילת הסדרה לא רציתי לבלבל), למען לא יירשוה: 04@01@00על פי ה' 02@02@ ברשותו, שלא עכב על ידו: 03@00כולם (כ"ה ברומא עם אות ו) אנשים. 02@02@ כל אֲנָשִׁים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו: 04@01@00 (טז) 02@02@ וויקרא משה להושע וגו' 02@02@ התפלל (כ"ה ברומא וכן גרס בגור אריה וכ"ה בחומשים שלפנינו, אבל בה"ה ובזיטאמיר ובשאר כל דפוסים ראשונים "נתפלל" וכן גרס הרא"ם, אבל כיון שהוא בתחילת הסדרה לא רציתי לבלבל) עליו, יה יושיעך מעצת מרגלים: 04@01@00 (יז) 02@02@ ועלו זה בנגב. 02@02@ הוא (כ"ה בזיטאמיר ובאמשטרדם ובוינאצה ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה "היא") היה הפסולת של ארץ ישראל, שכן דרך התגרים מראין את הפסולת תחלה ואחר כך מראין (כ"ה באמשטרדם, אבל בזיטאמיר ובה"ה ובאוהח"ק דפוס א' "מראים") את השבח: 04@01@00 (יח) 02@02@ את הארץ מה היא (כ"ה בזיטאמיר, אבל בה"ה "הוא"). 02@02@ יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים, יש מגדלת אוכלוסין ויש ממעטת אוכלוסין: 03@00החזק הוא הרפה. 02@02@ סימן מסר להם, אם בפרזים (כ"ה בזיטאמיר ובאמשטרדם ובוינאצה ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה איתא כאן תיבת "הם") יושבין, חזקים הם, שסומכין על גבורתם, ואם בערים בצורות הם יושבין, חלשים הם: 04@01@00 (יט) 02@02@ תרגומו הַפְּצָחִין, כרכין פצוחין ופתוחין מאין חומה: 03@00הטובה היא (כ"ה בזיטאמיר ובאמשטרדם אבל בה"ה "הוא"). 02@02@ במעינות ותהומות טובים ובריאים: 04@01@00 (כ) 02@02@ היש בה עץ. 02@02@ אם יש בהם אדם כשר, שיגין עליהם בזכותו: 03@00בכורי ענבים. 02@02@ ימים שהענבים מתבשלין בביכור (כ"ה בזיטאמיר עם אות י, אבל בה"ה בבכור): 04@01@00 (כא) 02@02@ ממדבר צן עד רחוב לבא חמת. 02@02@ הלכו בגבוליה באורך וברוחב כמין גא"ם (כ"ה בה"ה, אבל בזיטאמיר גאם בלי י), הלכו רוח גבול דרומית ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב, כמו שצוה משה עלו זה בנגב 82@ (לעיל פסוק יז) 02@ דרך גבול דרומית מזרחית עד הים, שהים הוא גבול מערבי, ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לב' חֲמַת, שהוא אצל הר ההר במקצוע מערבית צפונית, כמו שמפורש בגבולות (כ"ה בזיטאמיר ובאמשטרדם אבל בה"ה "בגבולות") הארץ בפרשת אלה מסעי 82@ (להלן לד, ז) 02@: 04@01@00 (כב) 02@02@ ויבא עד חברון. 02@02@ כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות, שלא יהא ניסת לחביריו להיות בעצתם, וכן הוא אומר וְלוֹ אֶתְּן אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ בָּהּ 82@ (דברים א, לו) 02@, וכתוב וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֲבֵרֹן 82@ (שופטים א, כ) 02@: 03@00שבע שנים נבנתה. 02@02@ אפשר שבנה חם את חברון לכנען בנו הקטן קודם שיבנה את צוען למצרים בנו הגדול, אלא שהיתה מבונה בכל טוב על אחד משבעה בצוען, ובא להודיעך שבחה של ארץ ישראל, שאין לך טרשין בארץ ישראל יותר מחברון, לפיכך הקצוה לקברות מתים, ואין לך מעולה בכל הארצות כמצרים, שנאמר כָּנָן ה' כָּאָרֶץ מִצְרַיִם 82@ (בראשית יג, י) 02@, וצוען היא המעולה שבארץ מצרים, ששם מושב המלכים, שנאמר כִּי הָיוּ בָצִעַן שָׂרָיו 82@ (ישעיה ל, ד) 02@, והיתה חברון טובה ממנה שבעה (כ"ה בה"ה אבל בזיטאמיר זי) חלקים: 04@01@00 (כג) 02@02@ ומזמורה. 02@02@ שוכת גפן, ואשכול של ענבים תלוי בה: 03@00וישאוהו במוט בשנים. 02@02@ ממשמע שנאמר וַיִּשְׁאַהֻּ בְּמוֹט אִינִי יודע שהוא בשנים, מה תלמוד לומר בְּשָׁנִים (כ"ה בזיטאמיר וברומא ובאמשטרדם ובחומשים שלפנינו וכן גרס הרא"ם, אבל בה"ה ליתא תיבה זו), בשני מוטות, הא כיצד, שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה, ואחד רמון, יהושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמן (כ"ה בה"ה ובאמשטרדם וברומא, אבל בזיטאמיר "עצמם") להוציא דבה נתכוונו, כשם שפריה משונה כך עמה משונה. ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם, צא ולמד מאבנים שהקימו בגלגל 82@ (יהושע ד, ה) 02@, הרימו להם איש אבן אחת (כ"ה בזיטאמיר ובדפוס א' ובאלקבץ ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה ובאמשטרדם "אחד") מן הירדן על שכמו והקימוה בגלגל, ושקלום רבותינו משקל כל אחת (כנ"ל) ארבעים (כ"ה באמשטרדם אבל בה"ה וזיטאמיר מ') סאה, וגמירי, טונא דמידלי איניש על כתפיה אינו אלא שליש משאוי ממשאוי (כ"ה בה"ה אבל בזיטאמיר "משאוי") שמסייעין אותו להרים: 04@01@00 (כה) 02@02@ וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. 02@02@ והלא ארבע (כ"ה ברומא, אבל בזיטאמיר ובה"ה ד') מאות פרסה על ארבע (כנ"ל) מאות פרסה היא (כ"ה בזיטאמיר וברומא ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה "הוא"), ומהלך אדם בינוני עשר (כ"ה ברומא ואלקבץ, אבל בזיטאמיר וה"ה י) פרסאות ליום, הרי מהלך ארבעים (כ"ה באמשטרדם, אבל בה"ה וזיטאמיר מ') יום מן המזרח למערב, והם הלכו ארכה ורחבה, אלא שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שיגזור עליהם יום לשנה 82@ (להלן יד, לד) 02@, קצר (לא מצאתי גירסא עם אות י "קיצר", ובחומשים שלפנינו נקדוהו, אבל לכאורה אין צורך) לפנייהם את

[illegible]

הוא(כ"ה באמשטרדם ובווינאציה וביטאמיר ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה "היא"): @04(יז)@01@00כאשר דברת לאמר(כ"ה בכל החומשים ממש שראיתי שנדפסו עד מ"ג, ולא כמו שעשו מן מ"ג ולהלן שעשו בפסוק יז הרש"י יגדל נא כח ה' לעשות דבורך, ואח"כ רש"י כאשר דברת, ואח"כ על פסוק יח רש"י ד"ה ה' ארך אפים ואח"כ ד"ה ונקח, רק לפי האמת צריך להיות תחלה הרש"י כאשר דברת, ואין כאן דיבור המתחיל של ה' ארך אפים אלא הכל המשך אחד הוא, ואח"כ רש"י ד"ה יגדל נא כח ה' "לעשות דבורך", ואח"כ בפסוק יח רש"י ד"ה ונקח, וכן הוא ברור בכל דפוסים ישנים ממש וכן עשה בלקט בהיר, אבל מאירת עינים ועוז והדר שינו, וגם ביוסף הלל שמעורר ע"ז). @02@02 ומחו(כ"ה ביטאמיר וברומא ואמשטרדם, אבל בה"ה "ומה") הדבור, ה' ארך אפים @82(פסוק יח)@02 לצדיקים ולרשעים, כשעלה משה למרום, מצאו משה להקדוש ברוך הוא שהיה יושב וכותב ה' ארך אפים, אמר לו, לצדיקים, אמר לו הקדוש ברוך הוא אף לרשעים, אמר לו, רשעים יאבדו, אמר לו(כ"ה בכל החומשים ממש שראיתי שנדפסו עד מ"ג, אבל מן מ"ג ולהלן הוסיפו כן תיבת "הקב"ה", וליתא בשום דפוס ישן וכן עשה בלקט בהיר), חייך שאתה צריך לדבר, כשחטאו ישראל בעגל ובמרגלים, התפלל(כ"ה ברומא, אבל בשאר דפוסים ראשונים ה"ה וביטאמיר ועוד ועוד "נתפלל", וכע"ז לעיל בפרשתן רש"י ד"ה ויקרא משה להושע בן נון יהושע) משה לפניו בארך אפים, אמר לו הקדוש ברוך הוא והלא אמרת לי לצדיקים, אמר לו, והלא אמרת לי אף לרשעים: @03@00יגדל נא כח ה'. @02@02. לעשות דבורך: @04(יח)@01@00ונקח. @02@02 לשבים: @03@00ללא ינקה. @02@02 לשאינן שבים: @04(כ)@01@00כדברך. @02@02 בשביל מה שאמרת @82(לעיל פסוק טז)@02 פן יאמרו מבילתי יכלת ה': @04(כא)@01@00ואולם. @02@02 כמו אבל זאת אעשה להם: @03@00חמי אני. @02@02 לשון שבועה, כשם שאני חי וכבודי ימלא את כל הארץ, כך אקיים להם, כי כל האנשים הראים וגו' @82(פסוק כב)@02 אם יראו את הארץ @82(פסוק כג)@02, יש כאן גירסות על גירסות, ביוסף דעת הביא בערך חמשה גירסאות, הנה בדפוס א' ליתא מן הכא עד סוף רש"י, ובווינאציה ואמשטרדם מתחיל כאן דיבור חדש ד"ה "אם יראו את הארץ", ובאוהח"ק דפוס א' נמי רש"י נפרד הוא ויותר מזה שנכתב בפסוק כ"ג אחר הרש"י ושנים בשליו, והלבוש והמשכיל לדוד מגיהים כאן תיבת "דבר אחר", והגור אריה רצה לומר דתיבת "כך אקיים להם" צריך להיות לפני תיבות "וכבודי ימלא את כל הארץ", ואח"כ מתרץ דקודם מיירי רש"י מחלק השבועה, דגם השבועה קאי על הכבוד לא רק בחייו, אבל לפי זה הו"ל למיכתב "וכבודי מלא" להכי פרש"י דעיקר הכוונה הוא על דרך מקרא מסורס שיהיה היפוך מחילול השם) הרי זה מקרא מסורס, חי אני @82(פסוק כא)@02 כי כל האנשים @82(פסוק כב)@02 אם יראו את הארץ @82(פסוק כג)@02, וכבודי ימלא את כל הארץ @82(פסוק כא)@02, שלא יתחלל שמי במגפה הזאת לאמר מבילתי יכלת ה' להביאם @82(פסוק טז)@02, שלא אמיתם פתאום כאיש אחד, אלא באיחור ארבעים שנה מעט מעט: @04(כב)@01@00וינסו. @02@02 כמשמעו: @03@00זו עשר פעמים. @02@02 שנים בים ושנים במן ושנים בשליו כו'(כ"ה בה"ה וביטאמיר ואמשטרדם ובווינאציה, נישט "וכו", כדאיתא במסכת ערכין @82(טו)@02: @04(כג)@01@00אם יראו. @02@02 לא יראו(באוהח"ק דפוס א' ובאמשטרדם ובווינאציה ליתא כלל מה דאיתא בגירסאות שלנו אח"כ ד"ה לא יראוה, לא יראו את הארץ וכן במפרש"י רש"י לא ראיתי שום גירסא כזו, ובה"ה וביטאמיר איתא בזה הלשון "לא יראו ס"א, לא יראוה, לא יראו את הארץ, אלא שבה"ה איתא במוסגר, וביטאמיר לאו במוסגר הוא) (ס"א, לא יראוה, לא יראו את הארץ): @04(כד)@01@00רוח אחרת. @02@02 שתי רוחות, אחת בפה ואחת בלב, למרגלים אמר אני עמכם בעצה ובלבו(כ"ה בה"ה ובאלקבץ ובדפוס א' ובחומשים שלפנינו, אבל ביטאמיר וברומא ואמשטרדם ובווינאציה "ולבו") היה לומר האמת, ועל ידי כן היה בו כח להשתיקם, כמו שנאמר ויחם קלב @82(לעיל יג, ל)@02, שהיו סבורים שיאמר כמותם, זהו שנאמר בספר יהושע @82(יד, ז)@02 ונאשבו אתו דבר כפאשר עם לבבי, ולא כאשר עם פי: @03@00וימלא אחריו. @02@02 וימלא את לבו אחריו, וזה מקרא קצר: @03@00אשר בא שמה. @02@02 חברון תנתן לו: @03@00ויירשנה(כ"ה ברומא עם אות י אחר אות ר). @02@02 כתרגומו ותרגומו, יורישו את הענקים ואת העם אשר בה, ואין לתרגמו ירתינה אלא במקום יירשנה: @04(כה)@01@00והעמלקי וגו'. @02@02 אם תלכו שם יהרגו אתכם, מאחר שאיני עמכם: @03@00מחר פנו. @02@02 לאחוריים וסעו לקדם וגו': @04(כו)@01@00לעדה הרעה וגו'. @02@02 אלו המרגלים, מכאן לעדה שהיא עשרה: @03@00אשר המה מלינים. @02@02 את ישראל עלי: @03@00את תלונות בני ישראל אשר המה מלינים. @02@02 המרגלים מלינים אותם עלי, שמתתי: @04(כח)@01@00חמי אני. @02@02 לשון שבועה, אם לא(בדפוסים הראשונים ליתא כאן תיבת וגו') כן אעשה(בדפוס א' וביטאמיר ובאוהח"ק דפוס א' ובווינאציה וברומא לאו דיבור המתחיל הוא, אבל בה"ה ובאמשטרדם ובאלקבץ "תיבות "אם לא כן אעשה" דיבור המתחיל הוא) כביכול איני חי: @03@00כאשר דברתם. @02@02 שבקשתם ממני, או במדבר הזה לו מתנו @82(לעיל פסוק ב)@02: @04(כט)@01@00וכל פקודיכם לכל מספרכם. @02@02 כל הנמנה(כ"ה בה"ה ובאמשטרדם ובווינאציה ובאוהח"ק דפוס א', אבל ביטאמיר וברומא "הנמני" ובדפוס א' "הנמנים" ובאלקבץ "המנויים") לכל מספר שאתם נמנין בו, כגון לצאת ולבא לצבא, ולתת שקלים, כל המנויים לכל אותן מספרות ימותו, ואלו הן מבין עשרים(כ"ה ברומא כלשון

הפסוק, אבל בזיטאמיר ורה"ה כ' שנה וגו', להוציא שבטו של לוי שאין פקודיהם מן עשרים כ"ה באמשטרדם, אבל בזיטאמיר כ' ובה"ה

(ד': @04@לב)@01@00ופגריכם אתם.@02@02@02 כתרگوמו (דילכון כ"ה בה"ה זיטאמיר במוסגר, ובדפוסים ראשונים ליתא כלל), לפי

שדיבר(כ"ה בה"ה עם אות י) על הבנים להכניסם לארץ ובקש לומר ואתם תמותו, נופל לשון זה כאן לומר אָתֶם:

@04@04(לג)@01@00ארבעים שנה.@02@02@02 לא מת אחד מהם פחות מכן ששים, לכך נגזר ארבעים(כ"ה באמשטרדם, אבל בזיטאמיר

וה"ה מ') כדי שיהיו אותן של בני עשרים מגיעין לכלל ששים(כ"ה בה"ה אבל בזיטאמיר ס'), ושנה ראשונה היתה בכלל, ואף על פי

שקדמה לשלוח המרגלים, לפי שמשעשו את העגל עלתה גזרה זו במחשבה, אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם, וזהו שנאמר וְבָּיֹס

פָּקְדִי, במרגלים, וּפָקְדַתִּי גְלִיהֶם חֲטָאתָם @82@שמות לב, לד)@02@, ואף כאן נאמר תֵּשְׂאוּ אֶת גְּלוֹנְתֵיכֶם @82@(פסוק לד)@02@ ולא

עונתכם(כ"ה בזיטאמיר, ובדפוס א' "ולא נאמר תשא את עונכם" וכ"ה ביוסף דעת, וברומא "ולא נאמר עונכם", אבל באלקבץ

ובאמשטרדם ובווינאציה ובה"ה ובאוהח"ק דפוס א' ליתא להני ב' תיבות), שתי עונות של עגל ושל תלונה, וחשב להם במנין חייהם

מקצת שנה ככולה, וכשנכנסו לשנת ששים מתו אותם של בני עשרים: @03@00ונשאו את זנותיכם.@02@02@02 כתרگوמו ויקבלון(כ"ה

באוהח"ק דפוס א' כמו שהוא באונקלוס בה"ה, אבל בה"ה ברש"י "תקבלון", ובזיטאמיר "יקבלון" ובאמשטרדם ובווינאציה "יסבלון

את", ובדפוס א' "יסבלו את") ית חזיכון: @04@04(לד)@01@00את תנואתי.@02@02@02 שהניאותם את לבבכם מאחרי, תנואה לשון

הסרה, כמו כי הניא אָבִיהָ אֶתָּה @82@להלן ל, ו)@02@: @04@04(לו)@01@00וישובו וילינו(כ"ה בזיטאמיר, אבל בה"ה כהכתבי וילונו)

עליו.@02@02@02 וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו אֶת כָּל הַעֲדָה בהוצאת דבה, אותם האנשים(כ"ה בה"ה זיטאמיר ודפוס א' ורומא

ואמשטרדם, נישט "אנשים") וְנִמְתּוּ, כל הוצאת דבה לשון חינוך דברים, שמלקיחים לשונם לאדם לדבר בו, כמו דִּוְבָב שִׁפְתֵי יִשְׂרָאֵל

@82@שיר השירים ז, י)@02@, וישנה לטובה וישנה לרעה, לכך נאמר כאן מוֹצְאֵי דַבָּת הָאֶרֶץ קָעָה @82@(פסוק לו)@02@, שיש דבה שהיא

טובה(כ"ה בזיטאמיר ובווינאציה ובאמשטרדם, אבל בה"ה "לטובה"): @03@00דבה(כ"ה בזיטאמיר, אבל בה"ה לא דיבור המתחיל

הוא).@02@02@02 פרליר"ש בלע"ז: @04@04(לו)@01@00במגפה לפני ה'.@02@02@02 באותה מיתה ההגונה להם, מדה כנגד מדה, הם חטאו

בלשון, ונשתרבב לשונם עד טבורם, ותולעים יוצאין מלשונם ובאין לתוך טבורם, לכך נאמר בַּמִּגְפָּה @82@בפתח(כ"ה בה"ה, ובאוהח"ק

דפוס א' "בפתח הבי"ת, אבל בזיטאמיר ליתא מוסגר זה))@02@ ולא בַּמִּגְפָּה @82@בשו"א(כנ"ל)),@02@, וזהו לפני ה', באותה הראויה להם

על פי מדותיו של הקדוש ברוך הוא שהוא מודד מדה כנגד מדה: @04@04(לח)@01@00ויהושע וכלב חיו(בה"ה זיטאמיר ליתא כאן תיבת

וגו').@02@02@02 מה תלמוד לומר חיו מן הגִּנְשִׁים הָהֵם, אלא מלמד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ(כ"ה בה"ה, אבל בזיטאמיר בארץ,

ומסתמא טעות הוא) וקמו תחתיהם לחיים: @04@04(מ)@01@00אל ראש ההר.@02@02@02 הוא(כ"ה בזיטאמיר ובדפוס א' ובחומשים

שלפנינו, אבל בה"ה ובאוהח"ק דפוס א' ובאמשטרדם "היא", וכידוע גם דקידושין דדרך הוא לשון זכר ולשון נקבה) הדרך העולה לארץ

ישראל: @03@00(בדפוס א' וברומא ואלקבץ ובאמשטרדם ובווינאציה ובאוהח"ק דפוס א' ליתא להנך רש"י"ס שאח"ז עד והיא לא

תצלח, ובזיטאמיר ובה"ה הוא במוסגר, אלא שבזיטאמיר גם רש"י זו הננו במוסגר ובה"ה רק מן רש"י שאחר זה אשר אמר)(הננו ועלינו

אל המקום.@02@02@02 לארץ ישראל: @03@00אשר אמר ה'.@02@02@02 לַתֵּתָה לנו, שם נעלה: @03@00כי חטאנו.@02@02@02 על אשר

אמרנו @82@לעיל פסוק ג)@02@ הָלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרָיִמָּה): @04@04(מא)@01@00והיא(כ"ה בזיטאמיר אבל בה"ה "והוא") לא

תצלח.@02@02@02 זו שאתם עושין לא תצלח: @04@04(מג)@01@00כז על כן שבתם.@02@02@02 כלומר כי זאת תבא לכם גַּל אֲשֶׁר שִׁבְתֶּם וגו':

@04@04(מד)@01@00ויעפילו.@02@02@02 לשון חוזק, וכן הִנֵּה עֲפָלָה @82@חבקוק ב, ד)@02@, אינגרי"ש בלע"ז, לשון עזות, וכן עֲפָל בַּת צִיּוֹן

@82@מיכה ד, ח)@02@, עֲפָל וַבָּחוּן @82@ישעיה לב, יד)@02@. ומדרש תנחומא @82@יט)@02@ מפרשו, לשון אופל, הלכו חשכים שלא

ברשות: @04@04(מה)@01@00ויכתום.@02@02@02 כמו נֶאֱכַת אֹתוֹ טָחוֹן @82@דברים ט, כא)@02@, מכה אחר מכה: @03@00עד

החרמה.@02@02@02 שם המקום נקרא על שם המאורע: @04@04(ב)@01@00(בדפוס א' וברומא ואלקבץ ובאמשטרדם ובווינאציה

ובאוהח"ק דפוס א' ליתא להך רש"י, ובזיטאמיר ובה"ה הוא במוסגר וכ"ה ביוסף דעת, ורק מן מ"ג ולהלן איתא להדיא)כי

תבאו.@02@02@02 בישר(כ"ה בה"ה עם אות י) להם שיכנסו לארץ): @04@04(ג)@01@00ועשיתם אשה.@02@02@02 אין זה צווי, אלא

כשתבואו(כ"ה בה"ה עם ב' ווי"ן שם ותעלה על לבבכם לעשות אִשָּׁה לָהּ: @03@00אריך ניחוח.@02@02@02 (בה"ה איתא "שיהיה" וכ"ה

בעז והדר, אבל ליתא בזיטאמיר ובווינאציה ובאמשטרדם וברומא ואלקבץ ובדפוס א' ובאוהח"ק דפוס א')נחת רוח לפני:

@03@00לפלגא נדר או בנדבה וגו'.@02@02@02 או שתעשו האשה בשביל חובת מועדיכם שחייבתי אתכם לעשות במועד:

@04@04(ד)@01@00והקריב המקריב.@02@02@02 תקריבו נסכים ומנחה לכל בהמה, המנחה כליל, והשמן נבלל בתוכה, והיין לספלים, כמו

ששנינו במסכת סוכה @82@מח:)@02@: @04@04(ה)@01@00לכבש האחד.@02@02@02 על כל האמור למעלה הוא מוסב, על המנחה ועל השמן ועל

היין: @04@04(ו)@01@00אאו לאיל.@02@02@02 ואם(כ"ה בזיטאמיר ובאמשטרדם, אבל בה"ה "אם") איל הוא. ורבותינו דרשו @82@חולין

כג.) 02@ או לרבות את הפלגס לנסכי איל: 04@ (י) 01@ 00אשה ריח. 02@ 02@ אינו מוסב אלא על המנחה והשמן, אבל היין אינו אֶשָה, שאינו ניתן על האש: 04@ (יא) 01@ או לשה. 02@ 02@ בין שהוא בִּכְבָּשִׁים בין שהוא בְּעִזִּים, כבש ושה קרוים (כ"ה בה"ה ובאמשטרדם אבל בזיטאמיר קרויים) בתוך שנתם, איל(כ"ה בזיטאמיר ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה דיבור המתחיל הוא), בן שלשה עשר חדש ויום אחד: 04@ (יב) 01@ כמספר אשר תעשו. 02@ 02@ פִּמְסָפֶר הבהמות אֶשֶׁר תקריבו לקרבן, כָּכָה תַעֲשׂוּ(כ"ה בזיטאמיר ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה דיבור המתחיל הוא) נסכים לכל אחד מהם: 03@ כמספרם. 02@ 02@ של בהמות מספרם של נסכים: 04@ (טו) 01@ 00ככם כגר. 02@ 02@ כמותכם כן גר(כ"ה בזיטאמיר ובאמשטרדם ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה "כגר"), וכן דרך לשון עברית, כִּן ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם 82@ (בראשית יג, י) 02@ כן ארץ מצרים, כְּמוֹנִי כְמוֹךְ כְּעָמִי כְּעַמְךָ 82@ (מלכים-א כב, ד) 02@: 04@ (יח) 01@ 00בבואכם אל הארץ. 02@ 02@ משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה(כ"ה בזיטאמיר ובאמשטרדם ובדפוס א' ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה "עולם"), שבכולן נאמר כִּי תֵבֵא, כִּי תֵבֵאוּ, לפיכך כולן למדות זו מזו, וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן 82@ (דברים יז, יד) 02@ שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה, אף כולן כן, אבל זו נאמר בה בְּאֶרֶץ, משכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה: 04@ (כ) 01@ 00ראשית עריסותכם. 02@ 02@ כשתלושו כדי עֲרִסְתֶּכֶם(כ"ה בה"ה וכן גרס בגור אריה (הובא גם ביוסף דעת) וכ"ה בחומשים שלפנינו, אבל בדפוס א' ובאוהח"ק דפוס א' ובאלקבץ ובווינאציה "עיסתכם", ובזיטאמיר ובאמשטרדם "עיסותיכם") שאתם רגילין ללוש במדבר, וכמה היא, וְיִמְדּוּ בְעֶמֶר 82@ (שמות טז, יח) 02@ עֶמֶר לִגְלָגֶלֶת 82@ (שם פסוק טז) 02@, (ושיעורו מ"ג ביצים וחומש ביצה), תְּרִימוֹ(בה"ה וברומא ואלקבץ הוא דיבור המתחיל, אבל בזיטאמיר ובאמשטרדם ובווינאציה ובחומשים שלפנינו המשך אחד הוא) מראשיתה(כ"ה בה"ה ובדפוס א' ובאלקבץ ובאמשטרדם, אבל ברומא ובווינאציה "מראשית", ובזיטאמיר ובאוהח"ק דפוס א' "מראשיתם"), כלומר קודם שתאכלו ממנה רִאשִׁית חלקה(כ"ה בדפוס א' וברומא ובאלקבץ ובאמשטרדם ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה וזיטאמיר ומ"ג "תלקח", ובווינאציה "חלקו", ובאוהח"ק דפוס א' "חלקת") חֲלָה אחת תְּרִימוֹ(כ"ה בזיטאמיר וברומא ובאמשטרדם ובווינאציה ובדפוס א', אבל בה"ה ליתא תיבת "תרימו") תְּרוּמָה לשם ה': 03@ 00חלה. 02@ 02@ טוריט"ל בלע"ז: 03@ 00כתרומת גורן. 02@ 02@ שלא נאמר בה שיעור, ולא כתרומת מעשר שנאמר(כ"ה בזיטאמיר ובאמשטרדם ובווינאציה ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה שנאמר' ואפשר הכוונה שנאמרה אבל לא מצאתי מפורש גירסא זו, ובדפוס א' "שאמר") בה שיעור 82@ (להלן יח, כו) 02@, אבל חכמים נתנו שיעור 82@ (חלה פ"ב מ"ז) 02@, לבעל הבית, אחד מעשרים וארבעה, ולנחתום, אחד מארבעים ושמונה: 04@ (כא) 01@ 00מראשית עריסותיכם. 02@ 02@ למה נאמר, לפי שנאמר רִאשִׁית עֲרִסְתֶּכֶם 82@ (פסוק כ) 02@ שומע אני ראשונה שבעיסות, תלמוד לומר מִרִאשִׁית, מקצתה ולא כולה: 03@ תתנו לה' תרומה. 02@ 02@ לפי שלא שמענו שיעור לחלה, נאמר תִּתְּנוּ שיהא בה כדי נתינה: 04@ (כב) 01@ 00וכי תשגו ולא תעשו. 02@ 02@ עבודת כוכבים היתה בכלל כל המצות שהציבור מביאין עליה פר 82@ (ויקרא ד, יד) 02@, והרי הכתוב מוציאה כאן מכללה(כ"ה בה"ה ובדפוס א' ובאלקבץ ובאמשטרדם ובווינאציה ובאוהח"ק דפוס א', אבל בזיטאמיר ובחומשים שלפנינו "מכללן") לידון(כ"ה בזיטאמיר ובשאר דפוסים אבל בה"ה "לדון") בפר לעולה ושיעיר לחטאת: 03@ 00וכי תשגו וגו'. 02@ 02@ בעבודת כוכבים הכתוב מדבר, או אינו אלא באחת מכל המצות, תלמוד לומר אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה, מצוה אחת שהיא ככל המצות, מה העובר על כל המצות, פורק עול ומפר(כ"ה בזיטאמיר אבל בה"ה "ומפיר") ברית ומגלה פנים, אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים, ואיזו, זו עבודת כוכבים: 03@ 00אשר דבר ה' אל משה. 02@ 02@ אֲנֹכִי 82@ (שמות כ, ב) 02@ ולא יִהְיֶה לָךְ 82@ (שם פסוק ג) 02@ מפי הגבורה שמענום, (בשום גירסא לא ראיתי כאן תיבת "כדכתיב" רק במאירת עינים, ובאלקבץ איתא "שנאמר" אבל בשאר דפוסים ליתא כלל) אחת דָּבָר אֱלֹהִים שְׁתִּים זו שְׁמַעְתִּי(כ"ה בדפוס א' ובאלקבץ כלשון הפסוק, אבל בה"ה וזיטאמיר ואמשטרדם ובווינאציה "שמענו") 82@ (תהלים סב, יב) 02@: 04@ (כג) 01@ 00את כל אשר צוה וגו'. 02@ 02@ מגיד שכל המודה בעבודת כוכבים, ככופר בכל התורה כולה ובכל מה שנתנבאו הנביאים, שנאמר לִמֹן(כ"ה ממש בכל הדפוסים שראיתי גם במ"ג, ורק במאירת עינים ולקט בהיר כתבו "מן") כלשון הפסוק) הַיּוֹם אֶשֶׁר צָנָה ה' וְהָלָאָה: 04@ (כד) 01@ 00אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. 02@ 02@ אִם מִעֵינֵי הָעֵדָה נַעֲשֶׂתָה עֲבִירָה זו על ידי שוגג, כגון(כ"ה בדפוס א' ורומא ואלקבץ ובחומשים שלפנינו, אבל בה"ה וזיטאמיר ואמשטרדם ובווינאציה ליתא תיבת "כגון") ששגגו והורו על אחת מן העבודות שהיא מותרת לעבוד עבודת כוכבים בכך: 03@ 00לחטת. 02@ 02@ חסר אלף(כ"ה בה"ה אבל בזיטאמיר א'), שאינו(כ"ה בזיטאמיר וברומא ואלקבץ ואמשטרדם ובווינאציה, אבל בה"ה "שאינה") כשאר חטאות, שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה, החטאת קודמת לעולה, שנאמר וְאֵת הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה 82@ (ויקרא ה, י) 02@, וזו עולה קודמת לחטאת: 04@ (כה) 01@ 00הביאו את קרבנם אשה(בדפוס א' ובאלקבץ הדיבור המתחיל הוא "הביאו את קרבנם" וברומא וזיטאמיר ובאמשטרדם ובווינאציה "הביאו את קרבנם" לפני" ה', אבל באוהח"ק דפוס א' איתא כלשון הפסוק "אשה" וכ"ה בחומשים שלפנינו, אבל בה"ה הביאו את קרבנם וגו') לה'. 02@ 02@ זה האמור

בפרשה, הוא פר העולה, שנאמר אֲשֶׁה לָהּ: @03@000חטאתם. @02@02 זה השעיר: @04@01(כז)@01@000תחטא בשגגה. @02@02@02 בעבודת כוכבים: @03@000עז בת שנתה. @02@02@02 שאר עבירות יחיד מביא כשבה או שעירה @82@01(ויקרא ד, כח-לב)@02, ובזו קבע לה שעירה: @04@01(ל)@01@000ביד רמה. @02@02@02 במזיד: @03@000מגדף. @02@02@02 מחרף, כמו וְהִיָּתָה חֲרָפָה וְגִדּוּפָה @82@01(ויחזקאל ה, טו)@02, אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי מִלֶּךָ אֲשׁוּר @82@01(מלכים ב-יט, ו) וגם פסוק הוא בישעיה לו, ו. @02@02 ועוד דרשו רבותינו @82@01(כריתות ז: ז)@02: מכאן למברך את השם שהוא בכרת: @04@01(לא)@01@000דבר ה'. @02@02@02 אזוהרת עבודת כוכבים מפי הגבורה והשאר מפי משה: @03@000עונה בה. @02@02@02 בזמן שְׁעוֹנָה בָּהּ, שלא עשה תשובה: @04@01(לב)@01@000ויהיו בני ישראל (כ"ה ברומא ואלקבץ, אבל בה"ה וזיטאמיר ליתא תיבות "בני ישראל") במדבר וימצאו. @02@02@02 בגנותן של ישראל דיבר הכתוב, שלא שמרו אלא שבת ראשונה, ובשנייה (כ"ה באמשוטרדם ובווינאציה, אבל בה"ה וזיטאמיר "ובשניה") בא זה וחללה: @04@01(לג)@01@000המוצאים אתו מקושש. @02@02@02 שהתרו בו, ולא הניח (כ"ה בזיטאמיר ובאמשוטרדם ובווינאציה, אבל בה"ה "הניחו") מלקושש אף משמצאוהו והתרו בו: @04@01(לד)@01@000כי לא פורש מה יעשה לו. @02@02@02 לא היו יודעים (כ"ה בה"ה וזיטאמיר במוסגר, אבל בדפוס א' ורומא ואלקבץ ואמשוטרדם ובווינאציה ליתא כלל להנד ג' תיבות) באיזו מיתה ימות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה: @04@01(לה)@01@000רגום. @02@02@02 פשני"ט בלע"ז, וכן הלוך @82@01(בראשית ח, ג)@02 אלני"ט, וכן זָכוֹר @82@01(שמות כ, ח)@02 וּשְׁמוֹר @82@01(דברים ה, יב)@02: @04@01(לו)@01@000ויוציאו אותו. @02@02@02 מכאן שבית הסקילה חוץ ורחוק מבית דין: @04@01(לח)@01@000ועשו להם ציצית. @02@02@02 על שם הפתילים התלולים בה, כמו וַיִּקְחֵנִי בְּצִיצַת רֹאשִׁי @82@01(ויחזקאל ח, ג)@02. דבר אחר, ציצת על שם וְרָאִיתֶם אֹתוֹ @82@01(פסוק לט)@02, כמו מְצִיץ מִן הַחֲרָכִים @82@01(שיר השירים ב, ט)@02: @03@000תכלת. @02@02@02 צבע ירוק של חלזון: @04@01(לט)@01@000וזכרתם את כל מצות ה'. @02@02@02 שמנין גימטריא של ציצית שש מאות, ושמונה חוטין וחמשה קשרים הרי תרי"ג: @03@000ולא תתורו אחרי לבבכם. @02@02@02 כמו מתור האֶרֶץ @82@01(לעיל יג, כה)@02, הלב והעיניים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה, והלב חומד, והגוף עושה את העבירה (כ"ה בדפוס א' ובאוהח"ק דפוס א' וברומא ואלקבץ ובאמשוטרדם ובווינאציה ובזיטאמיר, אבל בה"ה ומ"ג ובחומשים שלפנינו "העבירות"): @04@01(מא)@01@000אני ה'. @02@02@02 נאמן לשלם שכר: @03@000אלהיכם. @02@02@02 נאמן ליפרע: @03@000אשר הוצאתי אתכם. @02@02@02 על מנת כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזירותי (כ"ה בה"ה עם ב' יודיין): @03@000אני ה' אלהיכם. @02@02@02 עוד למה נאמר, כדי שלא יאמרו ישראל, מפני מה אמר המקום, לא שנעשה ונטול שכר, אנו לא עושים ולא נוטלים שכר, על כרחכם אני מלככם, וכן הוא אומר אִם לא בָּיַד חֲזָקָה (בשום דפוס שראיתי ליתא כאן תיבת וגו' אבל באלקבץ איתא להדיא עוד כמה תיבות שבפסוק) אֶמְלֹךְ עָלֵיכֶם @82@01(ויחזקאל כ, לג)@02. דבר אחר, למה נאמר יציאת מצרים, אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה (כ"ה בה"ה אבל בזיטאמיר חסר) של בכור, לשאינה (כ"ה בה"ה ובאמשוטרדם, אבל בזיטאמיר "לשאנינו") של בכור, אני הוא עתיד (כ"ה באמשוטרדם ובווינאציה, אבל בה"ה וזיטאמיר "שעתיד") להבחין וליפרע מן התולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא. ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי, למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודת כוכבים @82@01(לעיל פסוק לב)@02, לומר שהמחלל את השבת כאלו עובד עבודת כוכבים, שאף היא שקולה ככל המצות, וכן הוא אומר בעזרא, וְעַל הַר סִינִי יִרְדֹּף וְתַתֵּן לַעֲמֹךְ תוֹרָה וּמִצְוֹת (כ"ה בכל הדפוסים, חוץ בדפוס א' איתא להדיא כל הפסוק כמו שהוא, וכן עשה במאירת עינים) וְאֵת שִׁבְת קֶדֶשׁ הַיְדֻעָה לָהֶם @82@01(נחמיה ט, יג-יד)@02, ואף פרשת ציצית לכך נסמכה לאלו, לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצות, שנאמר וְעִשִּׂיתֶם אֵת כָּל מִצְוֹתַי @82@01(פסוק מ)@02: @04@01(לח)@01@000 (כ"ה בה"ה וזיטאמיר שנסמן לפסוק לח) @01@000על כנפי בגדיהם. @02@02@02 כנגד וְאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים @82@01(שמות יט, ד)@02. על ארבע (כ"ה באמשוטרדם, אבל בה"ה וזיטאמיר ד') כנפות, ולא בעלת שלש (כנ"ל) ולא בעלת חמש (כנ"ל) @82@01(רצה לומר, שאין עושי ה' ציצית בחמש כנפות אלא ד' בד' כנפות המרחוקות, ועיין בטור א"ח סימן י" (כ"ה בזיטאמיר וה"ה) @02@02, כנגד ד' לשונות של גאולה שנאמר במצרים וְהוֹצֵאתִי, וְהַצֵּלְתִּי, וְגִאֲלֵתִי, וְלִקְחֹתִי @82@01(שמות ו, ו-ז)@02: @03@000פתיל תכלת. @02@02@02 על שם שְׁפֹל בכורות, תרגומו (כ"ה בה"ה ובזיטאמיר, נישט "תרגום") של שְׁפֹל, תכלא @82@01(עיין בראשית מג, יד)@02, ומכתם היתה בלילה, וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב, ושמונה חוטין שבה כנגד שמונה (כ"ה באלקבץ עם אות ו) ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים:

@03@000חסלת פרשת שלח